

A bajor csendőrség a XX. század húszas éveiben

DOI : 10.31627/RTF.XXIV.2014.39-40-41-42N.23-30P

A bajor csendőrség hatósági területe Bajorország vidéki területeire terjedt, ki a bajor városokban a rendet a bajor rendőrség tartotta fenn.¹ A bajor csendőrség — a magyar csendőrséghez hasonlóan — nem volt hatóság. Feladatai és szervezete is hasonlított a Magyar Királyi Csendőrséghez azzal a különbséggel, hogy a bajor csendőrség személyi állománya nem minősült katonának, a szervezet személyi állománya pedig nem tartozott a hadügyi tárca alárendeltségébe.

A vesztes háború utáni Németország újjászervezése során — a magyarországi csendőrség reorganizációjához hasonlóan — a bajor belügyminisztérium is rendeletben szabályozta a bajor csendőrséget.²

A bajor csendőrség hivatását a polgári hatóságok támogatása képezte a közrend, a törvények és rendeletek végrehajtásnak fenntartásával.

A bajor csendőrség polgári fegyveres őrtestület volt, amely a bajor belügyminiszter alárendeltségébe tartozott. A bajor csendőrség parancsnoksága az Országos Csendőrigazgatóság volt, amely a forradalmak előtti csendőr testületi parancsnokság (Gendarmerie Korpschef) feladatkörét látta el. Az Országos Csendőrigazgatóság élén az országos csendőr igazgató állt, aki a belügyminiszter közvetlen alárendeltségébe tartozott, az Országos Csendőrigazgatóság pedig a bajor belügyi tárca szervezeti egységként működött. A testület kerületekre oszlott, melynek élén a kerületi főnökségek (Kriegsregierungen) álltak. Alárendeltségükbe tartoztak a járási közigazgatási hivatalok (Bezirksamt) csendőrbiztosai (Gendarmeriekommissär). A kerületi főnökségben szakközegek (Fachbeamte) is szolgálatot teljesítettek. A forradalom előtti időkhöz képest a változás lényege az volt, hogy a járásokkal kezdődően az önálló csendőr-parancsnokságokat megszüntették, azok teendőinek az ellátását a közigazgatási szintek szervezeteibe utalták. A közigazgatásban pedig e feladatok végzésére a csendőri ügyeket intéző szervezeti egységeket hoztak létre. Az itt dolgozók azonban már nem csendőr tisztek, hanem csendőr hivatalnokok voltak, bár többnyire ugyanazok a személyek látták el a csendőr hivatalnoki teendőket, mint akik korábban csendőr tisztként vettek részt a testület irányításában.³

Bajorország valamennyi járásában rendszeresítették úgynevezett járás őrsvezetői státuszt (Bezirkstationsführer). Járásőrvezetők a járási csendőrbiztosok és a járásba telepített csendőr őrsök parancsnokai között álltak. A járásőrvezetők őrsői a járások székhelyein működtek. Egyrészt ugyanazt a feladatot látták el, mint a Magyar Királyi Csendőrségnél a parancsnokságokhoz telepített csendőr őrsök. Másrészt pedig a bajorországi járások székhelyein működő csendőr őrsök parancsnokai a járásőrvezetők — a Magyar Királyi Csendőrségnél a századelőn bevezetett és a forradalmak után eltörölt — magyar járásőrmesterekhez hasonló vezetési teendőket végeztek. A járásőrvezetők — akik egyben a járás őrsőire beosztott csendőrök szolgálati előjárói is voltak — kötelessége közé tartozott, hogy a járás valamennyi őrsét évente legalább 10 alkalommal szemlézze. A szemlék célja az volt, hogy a járásőrvezetők az őrsök szolgálatteljesítését, a személyi állomány önképzésének az eredményeit ellenőrizhessék. A szemle eredményeit pedig jegyzőkönyvbe foglalták.⁴

Járásonként több csendőr őrs tevékenykedett. Egy-egy őrs működési területe több községre terjedt ki. Az őrsök számát, székhelyét működési területét a testület létszámát és az egyes őrsökon szolgálatot teljesítő személyi állomány számát a belügyminiszter határozta meg. A bajor belügyminiszter hatáskörébe tartozott a testületi szabályzatok jóváhagyása, az egyenruha, a felszerelés és a fegyverzet rendszeresítése, továbbá a járandóságok (fűtés, világítás, irodaszer stb.) megállapítása.⁵ **(I.sz. melléklet)**

A bajor csendőrséghez a:

- 22-36 év közötti életkorú;
- nőtlen vagy gyermektelen özvegy;
- feddhetetlen erkölcsű;
- írni, olvasni és a négy számtani alpműveletet elvégezni tudó;
- erős testalkatú, egészséges bajor férfiak jelentkezhetnek.⁶

A legénység tagjainak az utánpótlását az „Országos Zöld Rendőrség” (Grüne Landespolizei) tagjainak a soraiból valósították meg. A jelentkezőket az Országos Csendőr Igazgatóság vette fel. A felvételi eljárás során a jelentkezők előéletét feltárták. Kedvező tartamú előélet megállapítása nyomán hívták be a jelentkezőket felvételi vizsgára Fürstentfeldbruckba. Eredményes felvételi vizsga után kerülhettek a jelentkezők a csendőr iskolába, melynek időtartama — a vizsgaidőszakot is beleszámítva — fél év volt. A tanfolyam végén letett eredményes vizsga birtokában voltak a jelentkezők kinevezhetők csendőrré. A csendőrök előmenetele az őrsvezetői beosztásig vizsga nélküli automatiz-

mus szerint valósult meg. Az őrsvezetői, majd a járásvezetői beosztások betöltéséhez azonban már külön vizsgákat kellett letenni.⁷ A csendőr legénység tagjai nősülési engedélyt 5 éves szolgálati idő elteltével kérhettek.⁸

A csendőröknek kötelességük volt a szolgálati előjárójuk parancsait, a közigazgatási hatóságok intencióit és az ügyészségek, illetve bíróságok rendelkezéseit teljesíteni. A közigazgatási hatóságok esetében azokban az ügyekben kellett eljárniuk, amelyek a hatáskörükbe tartoztak. Amennyiben más ügyekben jogsértést észleltek azokat át kellett adniuk az illetékes hatóságnak, az erdészeti ügyeket az erdőhatóságoknak, a vámügyeket a vámhivataloknak stb.⁹

A csendőröknek szolgálatukat — néhány speciális tevékenységtől eltekintve — egyenruhában kellett teljesíteniük. Szolgálatot polgári ruhában a felettes hatóság rendelkezése, vagy az őrsparancsnok külön engedélye nyomán láthattak el. A bajor csendőrök szolgálatukat egyenruhában kizárólag szabály szerinti viseléssel és szerelvénnel teljesíthették. Ebből fakadóan a bajor csendőrség tagjainak ruházatukat és felszerelésüket folyamatosan karban kellett tartaniuk, biztosítva az előírt megjelenés lehetőségét. A bajor csendőrök egyenruhája fekete nadrágból acélzöld zubbonyból és acélzöld köpenyből állt. Rendfokozati jeleket a vállszalagon viseltek.¹⁰ Karabélyt — az előjáró utasítása szerint — kellett szolgálatban viselniük, pisztolyt és kardot azonban szolgálatban mindenképpen viselniük kellett. A bajor csendőröknek szolgálatba lépés előtt és után eligazítás, illetve a szolgálat során észlelt események jelentése céljából az őrsvezetőnél, vagy az őrsügyeletesnél jelentkezni kellett.¹¹

Az őrs személyi állományának a szolgálati beosztását az őrsvezető tervezte. A csendőröknek heti 1 szabadnap járt. Havonta pedig két szabadnapnak vasárnapra kellett esnie. Biztosítani kellett továbbá — ha azt a szolgálati viszonyok megengedték —, hogy vasárnap délelőtt az istentiszteleten a csendőrök megjelenhessenek. Sürgős esetben a csendőrnek — tekintet nélkül arra, hogy korábban mikor és milyen hosszú szolgálatot látott el — azonnal szolgálatba kellett lépnie. Azok a csendőrök, akik sem kül- (az őrs elhelyezési körletén kívüli), sem pedig belszolgálatot (az őrs elhelyezési körletén belül) nem láttak el, szabadidejükben az őrsről eltávozhattak ugyan, azonban 1 órányi járásnál messzebb az őrsvezető engedélye nélkül nem mehettek és az őrsön be kellett jelenteniük a tartózkodási helyüket.¹²

A csendőr őrsök életét az őrsvezetők irányították, akiknek fő feladatát — a szolgálati beosztás elkészítése mellett — a szolgálatot ellátó csendőrök ellenőrzése alkotta. A csendőrök szolgálatát személyre szóló módon szolgálati könyvben regisztrálták. Minden csendőrnek külön szolgálati könyve volt, melyet az őrsirodán őriztek.¹³

A csendőrök ugyan döntően az őrsök hatósági területén belül teljesítettek szolgálatot, azonban esetenként előfordult, hogy az őrsök működési területén kívül is el kellett látniuk szolgálatot. Ilyen lehetett:

- fogolykísérés;
- védő kíséret teljesítése;
- az ügyészség, bíróság, vagy a szolgálati előjáró utasítására más őrs területén megvalósításra kerülő szolgálat teljesítése;
- bűncselekmény megakadályozása, illetve a közbiztonság megóvása szempontjából azonnali cselekvést igénylő esetekben (szökött bűnöző üldözése stb.).¹⁴

Németország határát abban az esetben léphették át a bajor csendőrök:

- ha a nyomon üldözés azt megkövetelte;
- a szomszédos ország közbiztonsági közegeinek kérelmére, ha az a hazai előírásokkal összeegyeztethető volt.¹⁵

A külföldön elfogottakat azonban annak az országnak a legközelebbi bíróságának vagy ügyészségének, vagy rendőrhatalmának kellett átadni, ahol az elfogás történt.

Csendőri erő összpontosítása esetében — ha a szolgálati előjárók másként nem rendelkeztek — az összpontosított erők parancsnoka a legmagasabb rendfokozatú csendőr volt, illetve azonos rangúak esetében a legidősebb.¹⁶

A bajor csendőrség tagjai Németország Bajorországon kívüli részeiben csupán arra voltak jogosultak, mint a külállamok esetében. Joguk volt azonban Németország más tartományainak rendvédelmi szervezeteit bűnüldöző cselekményekre (házkutatás, kihallgatás stb.) felhívni és azokon megfigyelőként jelen lenni.¹⁷

A bajor csendőrség is szolgálatának döntő többségét *portyázással* (Dienstgang) látta el, hasonlóan a Magyar Királyi Csendőrséghez. A bajor portyázási rendszer azonban kevésbé volt kötött, mint a magyar. Leginkább a dualizmuskori határszéli csendőrség portyázási elvárásaira hasonlított. A Magyar Királyi Csendőrség tagjai számára ugyanis előírták a szolgálati időt, a menetvonalat, a figyelési

helyeket és időt, valamint a pihenési helyeket és időket. Ezzel szemben a határszéli csendőrségnek a portyázó szolgálat ideje és a figyelési pontok voltak csupán kötelezőek. A menetvonalat, a figyelési és pihenőhelyeken a tartózkodási idő, valamint azok közötti menetidőket a járőrvezető határozta meg.¹⁸ A bajor csendőrség portyázó járőrei számára is a szolgálati időt és az ellenőrzendő tereptárgyakat, figyelési- és pihenőhelyeket határozták meg. Az őrsőkön szolgálatot teljesítő csendőröknek — a pihenőnapjai kivételével — minden nap kellett hosszabb-rövidebb ideig tartó portyázószolgálatot teljesíteniük. A csendőr járőrök általában nappal 1, éjjel pedig 2 fősek voltak. A járőrök területi és időbeli sűrűsége a bűnügyi helyzettől függött ugyan, azonban minden csendőrnek havonta legalább két alkalommal éjszakai szolgálatot kellett megvalósítania.¹⁹

Az őrsök működési területén előforduló rendkívüli események helyszínein a csendőrök kötelesek voltak megjelenni és ott a szükséges segítséget a szakhatóságok képviselőinek megadni, melyről az őrsvezető a járási közigazgatási hivatalt jelentésben volt köteles tájékoztatni.

Az utakon a közlekedési rend betartása és a balesetek helyszínelése a csendőrség feladatát alkotta.

A csendőröknek rendezvényeken és hasonló eseményeken meg kellett jelenniük és ott a rendet fenntartaniuk.

A balesetet szenvedett személyek számára elsősegélyt kellett nyújtaniuk. Tűzeseteknél a csendőröknek a tűz keletkezési okának és körülményeinek a megállapítására kellett törekedniük. Több szempont szerint kellett a körülményeket felderíteni.

„1. Mikor és hol vették észre legelőször a tűz kitörését?

2. Kik voltak a tűz kitörése alkalmával, vagy azt közvetlenül megelőzően a tűz színhelyén és mit csináltak ott?

3. Egy vagy több helyen ütött-e ki a tűz egyszerre?

4. Találtak-e a tűz színhelyén vagy annak közelében gyanús tárgyakat?

5. Mit tudnak a ház lakói, a szomszédok, vagy mások a tűz kitöréséről előadni?

6. Milyen nyomok vagy gyanúok állnak rendelkezésre, amelyekből a tűz okára lehet következtetni?

7. Milyen összegre voltak az elégett épületek és tárgyak biztosítva, nem szállítottak-e el tárgyakat a leégett épületből a tüzet megelőzően?

8. Milyen vagyoni viszonyok között él a károsult?”²⁰

Az őrs működési területén elkövetett bűncselekmény tényállást a csendőröknek rögzíteniük kellett. Ennek részeként a tettes személyleírását, tartózkodási helyét, a cselekménye indokát, a tettes életmódját lehetőleg ki kellett deríteni. Emellett arra kellett törekedniük, hogy a közelebbi részletekre is fényt derítsenek (idő, hely, végrehajtás módja, érintett személyek és tárgyak, bűnjelek, nyomok, szemtanúk, eltulajdonított tárgyak jegyzéke). A bajor csendőröknek szigorúan tilos volt beismerő vallomás érdekében bármilyen kényszerítő eszközt alkalmazni. A kor elterjedt bűnügyi technikai eszközeit azonban használniuk kellett újnyomok, fényképezés stb.²¹

A bajor csendőrök nyomozó és feljelentési kötelezettsége a büntettek, vétségekre és kihágásokra — napjainkban szabálysértésként fogalmaznánk — terjedt ki. A kisebb fajsúlyú cselekmények feljelentését a járásbíró mellett működő ügyészi megbízotthoz (Antsgericht) kellett megtenni, a komolyabb bűncselekményeket azonban annál az ügyészségnél kellett feljelenteni, amelynek a közelében fordult elő a cselekmény. Azokban az esetekben pedig, amikor a késelem az ügy vizsgálatára veszéllyel járhatott (halottszemle, boncolás, életveszélyes beteg kihallgatása stb.) a feljelentést a járásbírónak (Amtsrichter) kellett megtenni. A legegyszerűbb esetben — a kihágásoknál — pedig a feljelentést a járási közigazgatási hatóságnál kellett megtenni. A csendőrök rendeletre, vagy sürgős esetben saját hatáskörükben is lefoglalhattak tárgyakat, szigorúan tilos volt azonban a postai küldemények lefoglalása saját elhatározással.²²

A bajor csendőrség tagjainak joguk és kötelességük volt házkutatás megvalósítása, ha annak a törvényi feltételei adottak voltak. A csendőrök külön rendelet nélkül magánházakba, üzlethelységekre, bekerített magántulajdonba általában nem léphettek be, csak akkor ha segítségül hívták őket, vagy valakit a fenyegető veszélytől másképp nem tudtak megmenteni. A házkutatásokról jegyzőkönyvet kellett felvenni és azt tanúkkal aláírni. Este 9 és reggel 6 óra között rendelkezésre sem hatolhattak be elkerített magánterületre tettenérés és nyomon üldözés kivételével. A csendőrök azonban bármikor beléphettek olyan magánterületre, amelyet egyébként bárki, bármikor látogathatott, vagy csendőri felügyelet alatt álltak a lakói, vagy mint búvóhelyek, illetve bűnözők gyülekezőhelyeként, továbbá orgazdák raktáraként voltak ismertek, valamint a hazárdjátékok termeibe és a bordélyházakba.²³

A bajor csendőrök elfogás, körözölevél, elfogási- vagy elővezetési parancs alapján, illetve ezek hiányában ideiglenes őrizetbe vétel formájában valósíthatott meg. Az elfogó(k) kötelessége volt az elfogott számára ismertetni a gyanúsítás tárgyát és az elfogás tényét. Szigorú előírás volt továbbá az

elfogott személy személyazonosságának a megállapítása, hogy még véletlenül sem akadályozzanak meg senkit szabad mozgásában. Az elfogottat az engedelmesség megtagadásának a következményeire figyelmeztetni kellett. Az ellenszegülőkkel szemben pedig csupán olyan mértékű erőszakot volt szabad alkalmazni, amely az engedetlenség leküzdésére elegendő volt. Bilincselésnek csupán minősített esetekben volt helye. Ügyelni kellett arra is, hogy az elfogáskor minden feltűnést kerüljenek a csendőrök. Az elfogott személy sértegetése, bántalmazása tilos volt. A csendőrnek az elfogott személyt az elfogatási parancsot kiállító hatóságnak haladéktalanul át kellett adnia. Abban az esetben azonban, ha a legközelebbi tolonchatóság (Schubbehörde) gyorsabban volt elérhető, akkor a foglyot annak kellett átadni.

Ideiglenes őrizetbe vételre tettenérés, vagy nyomon üldözés során kerülhetett sor, továbbá csavargó és magát igazolni nem tudó személyek, valamint idegen állampolgárok esetében, ha feltehető volt, hogy a bíróság idézésére nem fog megjelenni, illetve az ítéletnek nem fogja magát alávetni.²⁴

Az elfogáshoz hasonlóan szabályozták a bajor csendőrök teendőit a fogolykísérés alkalmaira is. Egy csendőr általában 1 foglyot kísérhetett. Több fogoly kísérééhez legalább 2 csendőr volt szükséges. Fiatalkorúakat, illetve olyan személyeket, akik számára a társadalmi állásukból fakadóan sértő lehetett egy másik fogollyal együtt kísérni, csak egyedül lehetett kísérni. Ugyanúgy csak egyedül lehetett kísérni a veszélyes gonosztevőket, ezen személyek kíséretét azonban már több csendőrnek kellett ellátnia. Polgári ruhában volt kötelező kísérni a gyámolításra szorulókat és az elmebetegeket. A fogolykísérés kezdete előtt a csendőrnek kötelessége volt meggyőződni a fogoly szállíthatóságáról. A csendőr nem volt kötelezhető arra, hogy a fogoly holmiját szállítsa. Ez alól csupán azok a kisebb tárgyak voltak kivételek, amelyeket a fogolynál nem lehetett meghagyni ugyan, azonban szabadlábba helyezése esetén azokra szüksége lehetett abban az esetben, ha a csendőrt a szolgálat teljesítésében nem akadályozták. A fogoly igazoló iratainak azonban mindenképpen a kísérő csendőrnél kellett lennie. A fogollyal kapcsolatos iratokat azonban a csendőr csupán olyan mennyiségben vehette át, amely elfért az egyenruhája zsebében. A foglyokat általában gyalogosan kellett kísérni. A kíséret alá vont fogolynál nem maradhatott fegyver, kés, bot és semmilyen nagyobb tárgy, azonban az illetőségű helyükre, vagy a határon át kísért veszélytelen foglyoknál megengedett volt az utazóbőrönd, esernyő, batyu stb.²⁵

A bajor csendőrség feladatkörébe tartozott a karhatalmi szolgálat teljesítése is. A karhatalom fogalma alatt azonban a vizsgált időszakban nem az értették, mint napjainkban. A XXI. századra — a volt szovjet minta alapján — Magyarországon általában a csapaterős rendvédelmi tevékenységet tekintik karhatalmi teendőnek. A XX. század első felében azonban a klasszikus, Európa-szerte elterjedt fogalmat használták Németországban és Magyarországon egyaránt. Eszerint a karhatalmi teendők közé sorolták mindazon tevékenységet, amelyet a törvényes rend fenntartása érdekében fizikai erőszak megvalósításával, vagy azzal való fenyegetéssel valósítottak meg.²⁶

A bajor csendőrség szolgálati utasítása szerint a testületet 12 féle karhatalmi szolgálat ellátására lehetett igénybe venni:

- 1. bírósági ítéletek, vagy közigazgatási hivatalok rendelete megvalósításának elősegítésére;
- 2. rendőrhatalmági rendelkezések végrehajtására;
- 3. bírósági tárgyalásokhoz, a fegyőrök elégtelen létszámának megerősítésére;
- 4. adók kényszerbehajtására;
- 5. nagyobb értékű postajáratok kíséréte;
- 6. az adó- és vámtörvények végrehajtására, ha a tisztviselők biztonsága veszélyeztetett volt;
- 7. vasútállomásokon a rend fenntartására;
- 8. az erdészeti és vadászati törvények végrehajtására;
- 9. fogházak védelmére;
- 10. közigazgatási hatóságok és pénzintézetek épületeinek a védelmére;
- 11. erőőrök, fegyőrök, pénzügyőrök, rendőrök segélykéréseire;
- 12. csapatgyakorlatok rendvédelmi feladatainak az ellátására.²⁷

Érdekes módon alakult a bajor csendőrség és a haderő viszonya. A haderő tagjainak szolgálatban és szolgálaton kívül, alakzatban és azon kívül kötelességük volt segítséget nyújtaniuk a csendőröknek, ha azok azt kérték és a segítségnyújtás nem akadályozta a katonai feladatok ellátását.

Amennyiben csendőrnek katonával szemben kellett intézkednie azt feltűnés nélkül kellett tennie. Csendőr katonát katonai épületen kívül foghatott el, ha nem volt alakzatban. Egyébként a katonai hatóságoktól kellett kérni az elfogást. Ugyanígy a katonai hatóságokhoz kellett fordulni a katonai épületben megvalósítandó házkutatás témájában. Ezen cselekményeket azonban nem a csendőr foganatosította, csupán — az ügyészséghez és a bírókhoz hasonlóan — közreműködhetett a cselekmény megvalósításában.²⁸

A bajor csendőrség is — mint minden más fegyveres rendvédelmi testület — jogosult volt fegyverhasználatra. A fegyverhasználatot végső esetnek tekintették, amikor a csendőr más módon célját nem érthette el. „87. § A csendőrnek saját kezdeményezésére (aus eigenem Recht) fegyverét a következő esetekben szabad használnia:

1. ha a csendőr, vagy harmadik személy ellen erőszakos támadást intéznek, vagy ha az közvetlenül fenyeget;
2. ha olyan ellenállással találkozik, amelynek leküzdéséhez fegyverhasználatra van szükség;
3. ha a csendőr valakit egy fegyvernek vagy más ellenszegülésre, illetve ellenállásra alkalmas eszköznek a letételére szólít fel és az illető ennek a felszólításnak nem tesz azonnal eleget, vagy a letett fegyvert vagy eszközt újra felveszi;
4. ha elfogások, őrizetbe vételek, vagy fogolykísérek alkalmával ez elfogott, őrizetbe vett vagy kísért egyén megszökik, vagy azt megkísérli;
5. ha a csendőr a védelmére bízott személyeket vagy tárgyakat más módon megvédelmezni nem tudja.

Amennyiben csak lehetséges, a fegyverhasználatot mindig fenyegetésnek kell megelőzni (pl.: Kezeket fel! A fegyvert letenni! Állj, mert lövök!). Elfogások, őrizetbe vételek, vagy fogolykísérek alkalmával az illető egyént vagy foglyot a megszökés következményeire előzetesen figyelmeztetni kell.

Azonnal lőfegyvert kell használni azok ellen az egyének ellen, akik fosztogatást, rablást, gyilkosságot, gyújtogatást, betöréses lopást, csempészést, erőszakos fogolyszabadítást, vagy lázadást követnek el, vagy pedig orrvadászaton tetten éretnek, ha cselekményükkel egyszerű fölszólításra nem hagynak fel, vagy ha elfogatásuk után szökést kísérelnek meg. Ha veszély van a késedelemben, a fegyvert minden különös előzetes figyelmeztetés nélkül is lehet használni, eltekintve a bűncselekmény abbahagyására vonatkozó felhívástól, amelynek a fegyverhasználatot mindig meg kell előznie. . . . 86./b. § Ha a közrend, csend és biztonság megzavarása esetében zárt, csendőrségi osztagok lépnek fel, a fegyverhasználat elrendelésére és a harceszközök megválasztására csak a parancsnok jogosult. Ha egy zárt csendőrségi osztagnak embertömeggel szemben kell fellépnie, akkor a parancsnok köteles az embertömeget három ízben világosan és hallhatóan a szétszólásra felhívni, ellenkező esetben pedig a fegyverhasználatot kilátásba helyezni. Ha a harmadik felhívás is eredménytelen maradt, a parancsnok a fegyver alkalmazására parancsot ad. Ha a csendőrségi osztagot megtámadják vagy tetteles támadással veszélyesen fenyegetik, akkor a parancsnoknak jogában áll a fegyverhasználatot minden további nélkül elrendelni.”²⁹

A testület alapfeladatának eredményes végzéséhez szükséges adminisztrációt igyekeztek a lehető legcsekélyebbre szorítani. Mivel a vizsgált időszakban az írógépek még nem terjedtek el, azért minden írásbeli munkát jól olvasható írással és tömör megfogalmazással kellett elkészíteni, melynek során törekedni kellett a rövidítések használatára, illetve az űrlapok használatára. Az őrsokról kimenő valamennyi iratot az őrsvezetőnek kellett ellenőriznie és jóváhagynia.

A bajor csendőrség őrsain egységesítették a szolgálati előjegyzéseket. Ezek voltak:

- 1. Külszolgálatok jegyzéke;
- 2. Iktatókönyv;
- 3. Szolgálati áttekintés;
- 4. Szolgálati könyvek (minden csendőrnek névre szólóan);
- 5. Szemlejegyzőkönyvek;
- 6. Jegyzék a közbiztonsági zavarokról;
- 7. Leltár az őrs berendezési tárgyairól;
- 8. Irattári ügyszerkezetek;
- 9. Pénztárnapló;
- 10. Névjegyzékek: fegyvertartási engedélyekről, vadászterületek bérlőiről, halas vizek tulajdonosairól, halas vizek bérlőiről, rendőri felügyelet alatt álló személyekről.³⁰

Az őrsre érkező minden szolgálati ügyiratot minden csendőrnek el kellett olvasnia és alá kellett írnia.

Az őrsparancsnokokat havi egy írásos jelentés terhelte, a járásvezetők részére az őrsök közbiztonsági helyzetének a témakörében.

A járásvezetőknek évente egy jelentést kellett készíteniük a járásuk közbiztonsági helyzetéről.

Az őrsöket mindenkor olyan állapotban kellett tartani, ami az állami szolgálati helyiségektől elvárható volt.

Az őrs személyi állományának a lőfegyvereit fegyverszobában tárolták, azonban az őrsparancsnok a kintlakók számára engedélyezhette, hogy a szállásukon tárolják a lőfegyvereiket saját felelősségükre.

A csendőr őrsökön az élet házirend szerint folyt. A házirendet az őrsvezetők határozták meg.³¹

Összességében — annak ellenére, hogy a bajor csendőrség nem állt a hadügyi tárca alárendeltségében — nyilvánvalóan rendkívüli mértékben hasonlított a Magyar Királyi Csendőrségre. A legnagyobb különbség talán az volt, hogy a tiszti kart átkeresztelték hivatalnokokká. Hasonló kezdeményezést a Magyar Királyi Csendőrség is átélt a KÁROLYI-kormány idejében, bár akkor a csendőr tiszti kart nem kívánták civiliséteni, inkább a legénységet szerették volna polgári irányba eltolni.³²

Jegyzetek:

¹ Bajorországban két városi rendőrség működött, a müncheni és a nürnbergi.

² 5 643/1921.BM-HM.r. ; 64/1919. (IX. 29.)

³ PINCZÉS: I.rész. 130.p.

⁴ Loc.cit.

⁵ Loc.cit.

⁶ Loc.cit.

⁷ Németország az ANTANT hatalmak haderő korlátozó intézkedéseinek a mérséklése céljából a háború előtti rendőrségnél jóval nagyobb létszámú rendőrséget tartott fenn. Az új rendőrséget — egyenruhájának színéről — „zöldrendőrségnek” nevezték. A régi rendőrséget — ugyancsak az egyenruhájának a színéről — „kékrendőrségnek” hívták. Észak-Németországban ANTANT követelésre a „kékrendőrséget” és a „zöldrendőrséget” egybeolvasztották. Bajorországban azonban a két rendőrség továbbra is egymástól elkülönítve működött. A bajor „zöldrendőrséget” Országos Laktanyázott Rendőrségnek (Kaserniere Landespolizei) nevezték. Akik az Országos Laktanyázott Rendőrséghez. A felvételüket kérték 12 éves szolgálati időt kellett –vállalniuk. Az Országos Laktanyázott Rendőrséget csapaterős feladatok megvalósítására vették igénybe. Az Országos Laktanyázott Rendőrség tagjai 3 évi szolgálateljesítés után kérhették felvételüket a bajor csendőrséghez vagy a bajor „kékrendőrséghez”.

PINCZÉS: VIII.rész. 394.p.

⁸ PINCZÉS: II.rész. 176.p.

⁹ Loc.cit.

¹⁰ Őrmester: a vállszalagon ezüstcsík, főőrmester: az ezüstcsík mellett ezüstcsillag, őrsvezető: az ezüstcsík mellett két ezüstcsillag, járásvezető: fonott ezüst vállszalag.

PINCZÉS: VIII.rész. op.cit. 394.p.

¹¹ PINCZÉS: II.rész. op.cit. 176.p.

¹² Loc.cit.

¹³ Loc.cit.

¹⁴ *Szolgálati utasítás a bajor csendőrség számára.*

¹⁵ Loc.cit.

¹⁶ Loc.cit.

¹⁷ Loc.cit.

¹⁸ PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* 54-55.p. ; PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* 43-57.p. ; PARÁDI — SUBA — VEDŐ: *A magyar román határ és őrzése 1867-1918.* 65-75.p. ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914.* 80-83.p. ; PARÁDI: *A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata.* 77-78.p. ; PARÁDI: *A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrizetében.* 101-104.p. ; PARÁDI: *Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége* 92-94.p.

¹⁹ PINCZÉS: III.rész. 215-216.p.

²⁰ PINCZÉS: IV.rész. 248.p.

²¹ PINCZÉS: V.rész. 288.p.

²² Loc.cit. 287.p.

²³ PINCZÉS: VI.rész. 320.p.

²⁴ Loc.cit. 321.p.

²⁵ PINCZÉS: VII.rész. 353.p.

²⁶ VEDŐ

²⁷ PINCZÉS: VII.rész. op.cit. 354.p.

²⁸ PINCZÉS: VII.rész. op.cit. 355.p.

²⁹ PINCZÉS: VIII.rész. op.cit. 393.p.

³⁰ Loc.cit. 394.p.

³¹ Loc.cit. 395.p.

³² PARÁDI: *A magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított, közbiztonsági, őrtestület 1881-1945.* 54-56.p.

Jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

PARÁDI: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* — PARÁDI József: *A határszéli csendőrség 1891-1914.* Budapest, 1984, Határőrség. 91 p. HU-ISBN —

PARÁDI: *Csendőrség a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Csendőrség a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 186 p. HU-ISBN 963 76 2331 0. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 2./ HU-ISSN —

PARÁDI: *A magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított, közbiztonsági, őrtisztület 1881-1945.* — PARÁDI József: *A magyar Királyi Csendőrség. Az első magyar polgári központosított, közbiztonsági, őrtisztület 1881-1945.* Budapest, 2012, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 281 p. HU-ISBN 978 963 08 4794 0. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 2./ HU-ISSN 2062-8447.

PARÁDI — SUBA — VEDÓ: *A magyar román határ és őrzése 1867-1918.* — PARÁDI József — SUBA János — VEDÓ Attila: *A magyar román határ és őrzése 1867-1918.* Budapest, 2014², Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 171 p. HU-ISBN 978 963 89 8285 8. /A magyar rendvédelem-történet öröksége, 3./ HU-ISSN 2062-8447.

TANULMÁNYOK

PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914 — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.

PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai nemzeti rendvédelmünkre.*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI. évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII. évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

VEDÓ — VEDÓ Attila: A Magyar Királyi Csendőrség karhatalmi tevékenységének szabályozása a dualizmus idején. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 185-196.p. HU-ISSN 1216-6774.

CIKKEK

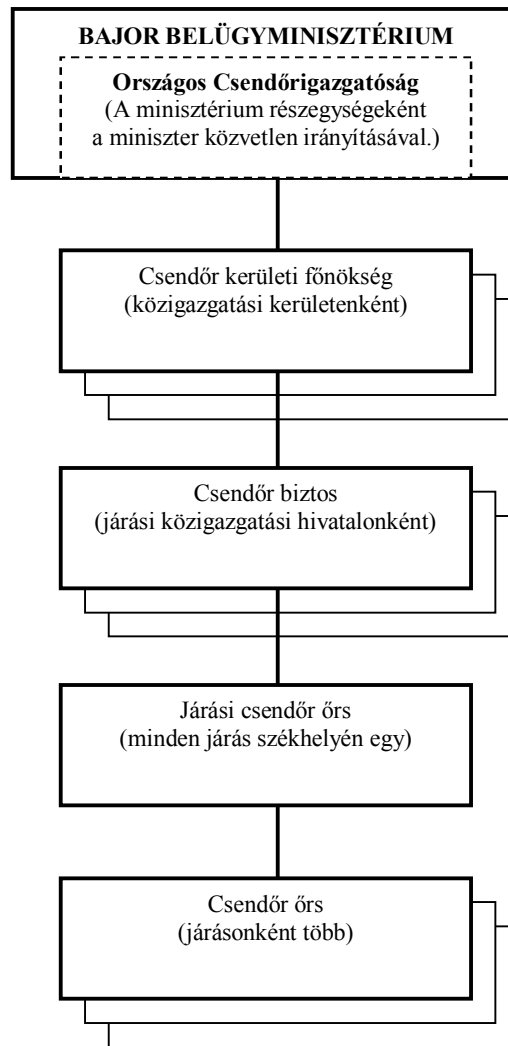
PINCZÉS: A bajor csendőrség. — PINCZÉS Zoltán: A bajor csendőrség. I.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 5.sz. 137-139.p. II.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 6.sz. 175-176.p. III.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 3.sz. 215-216.p. IV.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 8.sz. 248-250.p. V.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 9.sz. 286-288.p. VI.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 10.sz. 320-321.p. VII.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 11.sz. 353-356.p. VIII.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 12.sz. 392-394.p.

SZABÁLYZATOK

Szolgálati utasítás a bajor csendőrség számára. — *Szolgálati utasítás a bajor csendőrség számára.* München, 1922, Belügyminisztérium.

JOGSZABÁLYOK

64/1919. (IX. 29.) — 64/1919. (IX. 29.) Gesetz und Verordnungsblatt für den Freistadt Bayern.
5 643/1921.BM-HM.r. — 5 643/1921. (I. 21.)BM-HM.r. a Magyar Királyi Csendőrség szervezetéről. *Magyarországi Rendeletek Tára*, LV.évf. (1921) I.füzet. 488-489.p..

A bajor csendőrség szervezeti felépítése a XX. század húszas éveiben.

Forrás ! PINCZÉS Zoltán: A bajor csendőrség.

I.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 5.sz. 137-139.p.

II.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 6.sz. 175-176.p.

III.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 3.sz. 215-216.p.

IV.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 8.sz. 248-250.p.

V.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 9.sz. 286-288.p.

VI.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 10.sz. 320-321.p.

VII.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 11.sz. 353-356.p.

VIII.rész. *Csendőrségi Lapok*, XVI.évf. (1926) 12.sz. 392-394.p.